

UTILITATEA, CALITATEA ȘI UTILIZATORII INFORMAȚIILOR FINANCIARE

*Conf. univ. dr. Ada ȘTAHOVSCHI, ASEM
Drd. Vasiliana MIRCEA-DAFINESCU, ULIM*

The importance of preparing the financial statements is equal for both preparers and users of financial information. Accounting elaborates financial statements that impact on society and which modify the behavior of individuals, causing mutations or social change.

Lately the number of potential users of financial statements has increased considerably. This led to exerting pressure from increasingly strong line publication of financial information. The risk of conflict between managers and external users and the presence there of necessity involves accounting standards and auditing the financial statements.

Key words: *Utility, quality, financial situation, performance, financial position.*

JEL: M-41

INTRODUCERE

Importanța elaborării situațiilor financiare este egală atât pentru cei care le întocmesc, cât și pentru utilizatorii informațiilor financiare. Contabilitatea produce situații financiare care au impact asupra societății și modifică comportamentul indivizilor, generând mutații sau schimbări sociale. În timp, numărul utilizatorilor potențiali ai situațiilor financiare a crescut considerabil. Aceasta a condus la exercitarea unei presiuni din ce în ce mai puternice pe linia publicării de informații financiare. Astfel, riscul de conflict dintre administratori și utilizatorii externi există și prezența lui implică necesitatea normelor contabile și a auditării situațiilor financiare.

Utilizatorii cuprind mai multe grupuri de persoane cu obiective variate. Fiecare dintre ei doresc să aibă acces la informațiile particulare care variază în funcție de tipul deciziei de luat, de mărimea capitalurilor angajate, de durata investiției, de interesele pe care le apară, de scopul pe care îl urmăresc, de „gustul” pentru risc, de competențele și aptitudinile consilierilor lor. În aceste circumstanțe, putem aprecia corectă afirmația potrivit căreia „scopul contabilității nu este, în mod unic, de a se constitui într-o memorie a operațiilor întreprinderii și într-un mijloc de calcul periodic al unui indicator de performanță economică a întreprinderii, rezultatul” [3, p. 106]. Situațiile financiare trebuie să ofere utilizatorilor informațiilor financiare, privilegiul de a evalua sănătatea întreprinderii în funcție de anumite criterii, cum ar fi capacitatea de a-și asigura autofinanțarea, de a crea bogăție (valoare adăugată), mărimea garanțiilor oferite terților.

INTERDEPENDENȚELE DINTRE CARACTERISTICILE CALITATIVE ALE INFORMAȚIILOR FINANCIARE

Culturile contabile aflate în dispută pentru deținerea supremației sunt cultura contabilă europeană și cultura contabilă anglo-saxonă. Acestea au dat naștere la două sisteme contabile care constituie, de fapt, două modele de cerere de informații contabile la nivel internațional: *modelul continental* și *modelul anglo-saxon*.

Modelul continental de cerere de informații financiare are ca beneficiari principali ai informației financiare creanțierii, autoritățile fiscale, dar și investitorii. Opțiunea pentru acest model aparține unor țări, precum Belgia, Germania, Franța, Grecia, Italia, Portugalia, în care finanțarea întreprinderilor este asigurată, în general, prin împrumuturi bancare, regulile contabile sunt influențate de cele fiscale, iar sistemele juridice sunt reunite în coduri de reguli detaliate, pentru diverse domenii, în care se înscrie și contabilitatea.

Modelul anglo-saxon de cerere de informații financiare se adresează, cu predilecție, investitorilor actuali și potențiali. Adeptele unui astfel de model sunt țări în care finanțarea întreprinderilor se realizează prin recurs la piața de capital, contabilitatea este decuplată de fiscalitate, piețele de capitaluri au un rol determinant, iar sistemele de drept cutumiar sunt preponderente. În aceste țări, normele contabile sunt elaborate de reprezentanții sectorului privat, într-un cadru reglementar general. Pentru un asemenea model, au optat țări, precum Statele Unite ale Americii, Regatul Unit al Marii Britanii, Australia, Canada, Olanda, Noua Zeelandă, Singapore.

Sigur că divergențele, care apar, se explică mai ales prin tradițiile de finanțare diferite. În timp ce contabilitatea anglo-saxonă evoluează într-un sistem predominant bursier, societățile germane și cele franceze (într-o mai mică măsură) apelează la sistemul de finanțare predominant bancar. În timp ce, în țările Europei continentale, informația contabilă este puternic influențată de aspectele juridice, mediile contabile anglo-saxone (și IASB) acordă prioritate orientării economice în contabilitate. Această orientare este perfect logică, ținând seama de ponderea acordată piețelor financiare, care se traduce prin obiectivul de „*imagine fidelă*”.

Obiectivele cadrului contabil conceptual al IASB se concretizează în următoarele:

- stabilește conceptele și principiile teoretice ce stau la temelia întocmirii și prezentării situațiilor financiare pentru utilizatorii externi;
- oferă un ghid pentru normalizatori susceptibil de a aduce un plus de eficacitate și coerență în procesul de normalizare;
- ajută la ușurarea procesului de înțelegere a situațiilor financiare de către utilizatori;
- ajută la creșterea gradului de comparabilitate în timp și spațiu.

Pentru IASB, obiectivul situațiilor financiare poate fi redat în figura 1.

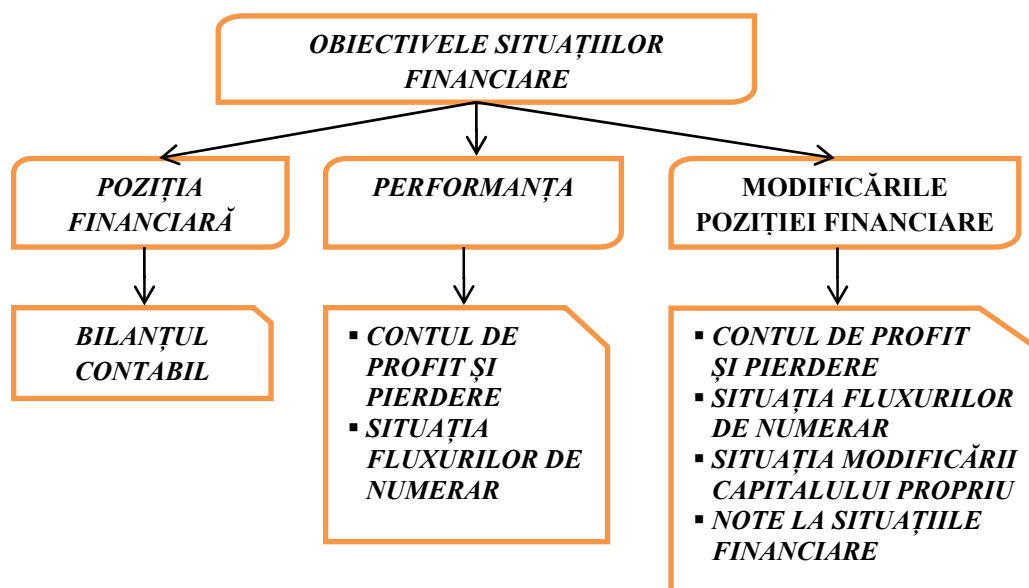

Figura 1. Obiectivele situațiilor financiare

Sursa: Elaborat de autor

În literatura de specialitate, se apreciază că utilizatorii situațiilor financiare dispun de informații pentru satisfacerea nevoilor comune de informare, nu și pentru luarea deciziilor economice. Partenerilor întreprinderii le sunt utile informațiile financiare în procesul decizional, în măsura în care acestea satisfac anumite calități. Necesitatea calității informațiilor financiare a apărut în Statele Unite ale Americii, după criza economică, financiară și bursieră din 1929, când investitorii au dispus de informații insuficiente. Primul pas, în această direcție, a constat în emiterea de norme financiare impuse companiilor care emiteau titluri negociabile.

Ulterior, FASB a emis norma contabilă SFAC 2 „Caracteristicile calitative ale informațiilor contabile” (Statements of Financial Accounting Concepts). În accepțiunea SFAC 2, claritatea și utilitatea reprezintă principalele caracteristici calitative ale informațiilor financiare; utilitatea este definită de relevanța și fiabilitatea informațiilor [1, p. 319-320]. Utilizatorii beneficiază și de sprijinul convențiilor general acceptate ce au menirea de a simplifica interpretarea situațiilor financiare. FASB

enumeră următoarele convenții general acceptate: comparabilitatea și permanența metodelor, importanța relativă, prudența, buna informare, fiabilitatea. Relațiile dintre caracteristicile calitative ale informațiilor financiare, convențiile general acceptate sunt sintetizate în următoarea schemă (figura 2).

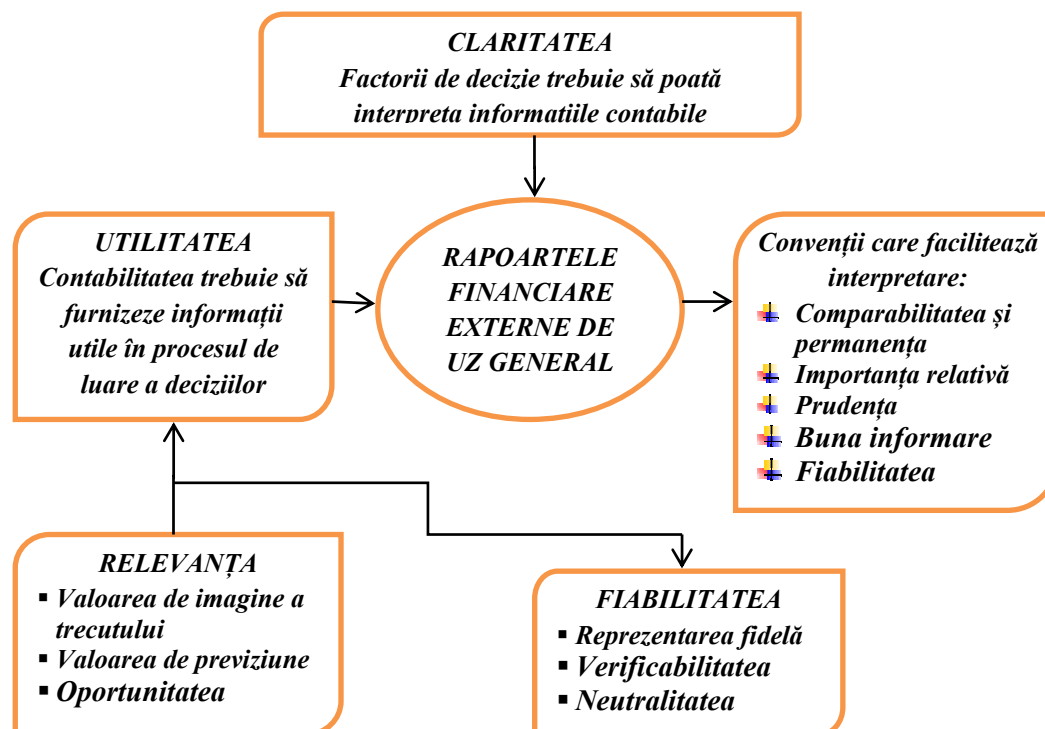

Figura 2. Interdependențele dintre caracteristicile calitative ale informațiilor financiare
Sursa: Elaborat de autor

În viziunea Cadrelui General al IASB, *caracteristicile calitative ale situațiilor financiare*, ca atribute ce determină utilitatea informațiilor oferite de situațiile financiare, sunt: *inteligibilitatea, relevanța, credibilitatea și comparabilitatea*.

❖ *Inteligibilitatea* este prezentată ca principala caracteristică a informațiilor financiare. Paragraful 25 prevede că „informațiile furnizate de situațiile financiare trebuie să fie ușor înțelese de utilizatori”. În acest scop, trebuie asigurat un echilibru între cunoștințele de contabilitate, cele privind afacerile și activitățile economice care trebuie să fie suficiente, pe de o parte, și interesul acestora de a studia informațiile reflectate de situațiile financiare, depunând eforturi corespunzătoare, pe de altă parte. De aceea, informațiile privind problemele complexe, care influențează deciziile economice ale utilizatorilor trebuie incluse în situațiile financiare, chiar dacă sunt mai dificil de înțeles pentru o parte dintre utilizatori.

❖ *Relevanța* reprezintă calitatea informațiilor financiare de a influența deciziile economice ale utilizatorilor, sprijinindu-i să evalueze evenimente trecute, prezente sau viitoare, confirmând sau corectând evaluările lor anterioare. Spre exemplu, bilanțul și contul de profit și pierdere oferă utilizatorilor informații despre poziția financiară și performanțele întreprinderii din exercițiul financiar trecut, dar îi și ajută la previzionarea poziției financiare, a performanțelor viitoare a altor domenii de mare interes pentru aceștia, cum ar fi plata dividendelor, plata salariilor, capacitatea întreprinderii de a-și onora obligațiile scadente.

❖ *Credibilitatea* informațiilor financiare se referă la lipsa de eroare, de părtinire sau de deformare a acestor informații, astfel, încât utilizatorii pot avea încredere că acestea reprezintă corect și rezonabil realitatea modelată. În accepțiunea IASB, credibilitatea informațiilor este definită de următoarele *elemente*: *reprezentarea fidelă, prevalența economicului asupra juridicului, neutralitatea, prudența, integralitatea*.

- *Reprezentarea fidelă*. Informația descrie, în mod corect, tranzacțiile și evenimentele pe care ea vizează să le reprezinte. De exemplu, contul de profit și pierdere, trebuie să prezinte credibil, tranzacțiile și alte evenimente generatoare de venituri și cheltuieli la sfârșitul exercițiului financiar, care îndeplinesc criteriile de recunoaștere.
- *Prevalența economicului asupra juridicului*. Informațiile sunt credibile, dacă tranzacțiile și evenimentele pe care le descrie sunt contabilizate și prezentate în acord cu fondul lor și cu

realitatea economică și nu numai cu forma lor juridică.

- *Neutralitatea*. Informațiile cuprinse în situațiile financiare sunt credibile, dacă sunt lipsite de subiectivism. Prin urmare, acestea nu influențează luarea unei decizii sau formularea unui raționament spre a realiza un interes predeterminat.
- *Prudența* presupune includerea unui grad de precauție în formularea raționamentelor necesare pentru a face estimările cerute în condiții de incertitudine, astfel, încât activele și veniturile să nu fie supraevaluate, iar *cheltuielile și datoriile să nu fie subevaluate*.
- *Integralitatea*. Informația trebuie să fie completă în limitele rezonabile ale pragului de semnificație și ale costului obținerii informației respective, deoarece omiterea unor elemente poate avea ca efect falsificarea informației și implicit luarea unor decizii eronate.

❖ *Comparabilitatea* este acea calitate a informațiilor financiare de a putea fi comparate de către decidenți. Comparabilitatea informațiilor financiare trebuie asigurată atât în timp, cât și în spațiu. Comparând informațiile financiare ale unei companii în timp, factorii de decizie pot identifica evoluția poziției financiare, modificările poziției financiare și performanțele companiei. Comparabilitatea informațiilor financiare în spațiu oferă utilizatorilor posibilitatea de decizie prin compararea situațiilor financiare ale unor companii diferite. Pentru asigurarea comparabilității informațiilor, destinatarii acestora trebuie să fie informați asupra politicilor contabile utilizate la întocmirea situațiilor financiare, modificărilor politicilor contabile și a efectelor unor asemenea modificări. De asemenea, situațiile financiare trebuie să cuprindă și informații referitoare la perioadele precedente.

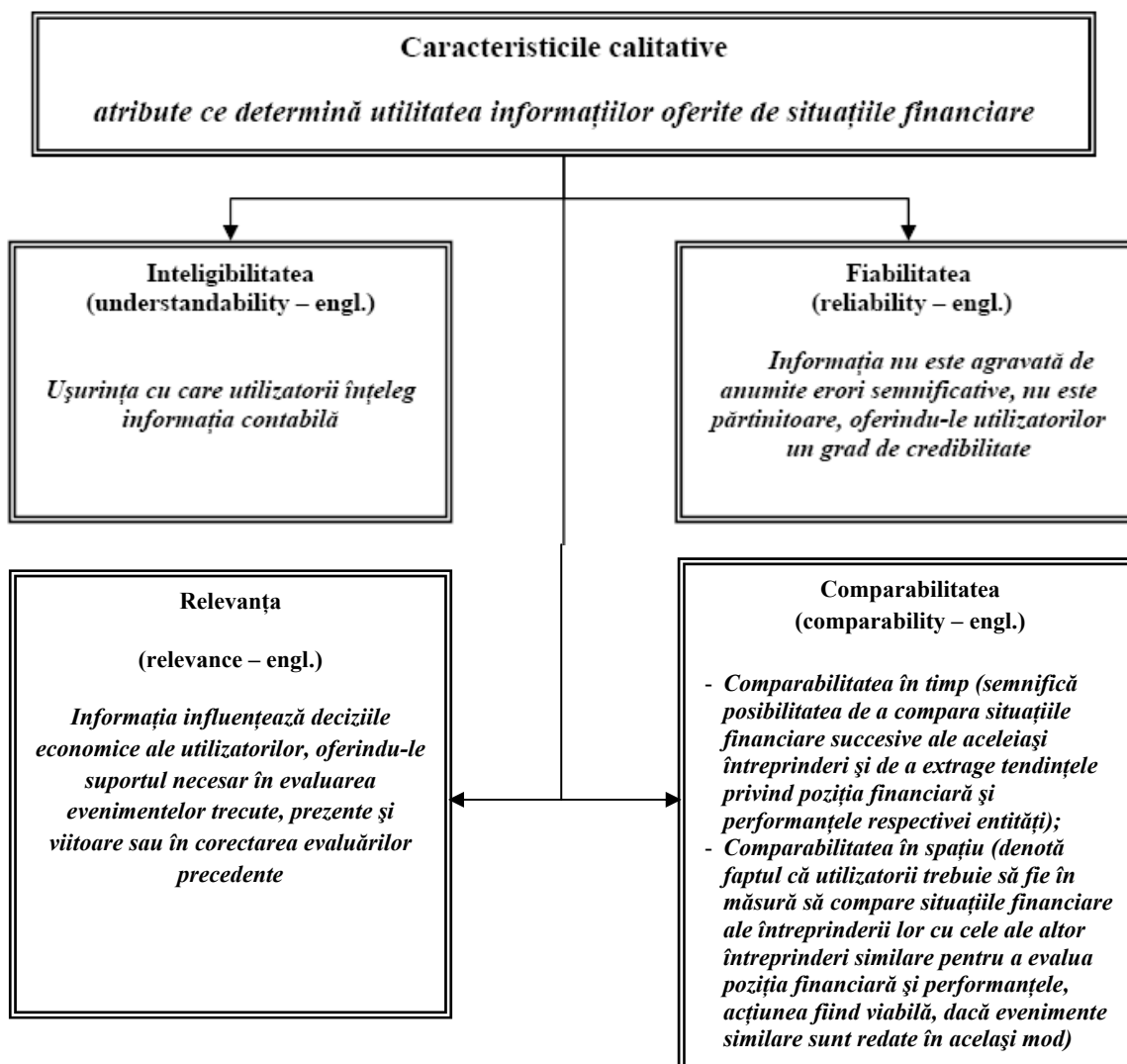

Figura 3. Caracteristicile calitative ale informațiilor financiare

Sursa: Elaborat de autor

Cadrul contabil conceptual al IASB definește și **restricțiile** ce trebuie respectate de informațiile financiare și anume: *oportunitatea, raportul cost-beneficiu, echilibrul dintre caracteristicile calitative, imaginea fidelă*.

➤ *Oportunitatea* reprezintă raportarea la timp a informației pentru a-și realiza utilitatea sa în deciziile economice. Orice întârziere exagerată în raportarea informației conduce la pierderea relevanței acesteia. În acest sens, conducerea întreprinderii se poate afla în situația de a opta între a furniza informații relative la un anumit termen sau informații credibile. O informație neoportună conduce la diminuarea credibilității acesteia, deoarece, adesea, informația trebuie prezentată înainte de a fi cunoscute toate aspectele unei tranzacții sau eveniment.

➤ *Raportul cost-beneficiu* are ca premisă considerarea informației financiare ca „o resursă a întreprinderii”. Beneficiile obținute prin utilizarea informației trebuie să fie superioare costurilor necesare furnizării ei.

➤ *Echilibrul dintre caracteristicile calitative* este, în general, condiția sine qua non pentru realizarea obiectivului situațiilor financiare. Realizarea acestui obiectiv este mai dificilă pe măsură ce importanța relativă a caracteristicilor calitative este o problemă de raționament profesional care aparține producătorilor sau utilizatorilor informațiilor de situațiile financiare.

➤ *Imaginea fidelă* sau prezentarea fidelă a poziției financiare, performanțelor și modificărilor poziției financiare trebuie să fie o realitate, nu doar o idee. Pentru a fi utile în luarea deciziilor economice, informațiile financiare trebuie să posedate toate „standardele” calitative menționate anterior. În practică, este dificil ca o informație financiară să îndeplinească toate criteriile calitative, astfel că, frecvent, între acestea, apar „stări conflictuale” [2, p.31]. Cea mai des întâlnită este cea între relevanță și credibilitate, întrucât creșterea relevanței informației diminuează credibilitatea acesteia. În consecință, informațiile mai puțin inteligibile, dar relevante, nu sunt avute în vedere de către utilizatori, în luarea deciziilor economice.

CONCLUZII

Contabilitatea din țara noastră nu a putut să rămână pasivă la provocările la care este expusă contabilitatea în prezent, pe plan internațional. Ea încearcă să-și soluționeze problemele sale prin aderarea la soluțiile propuse de normele contabile internaționale. Ca dovadă a preocupării pe această problematică, Ministerul Finanțelor a elaborat noi Standarde Naționale de Contabilitate conform prevederilor Directivei a IV-a a CEE.

Bibliografie:

1. BELVERD E., NEEDLES Jr., ANDERSON Henry R., CALDWELL James C., op.cit., p.319-320.
2. LAUZON L.P. *Fondements conceptuels de la comptabilité financière*, Exposé critique, Gaëlon Morin Editeur, 1990. citat de Feleagă, N., „Îmblânzirea junglei contabilității”, Ed. Economică, București, 1996, p. 31.
3. MARQUÈS E. *Comptabilité générale. Analyse comptable et financière*, Nouvelle Edition, Paris, 1995, citat de Feleagă N., „Dincolo de frontierele vagabondajului contabil”, Ed. Economică, București, 1997, p. 106.